

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ
DE BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA

BARBERÀ DEL VALLÈS
(Vallès Occidental)

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ DE
DE BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA

BARBERÀ DEL VALLÈS
(Valles Occidental)

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

2. MEMÒRIA

2.a. Memòria històrica i arquitectònica

2.b. Estat de conservació

2.c. Bibliografia

3. NORMATIVA

3.a. El monument. Definició i delimitació

3.a.1. Criteris d'intervenció

3.b. L'entorn de protecció. Delimitació

3.b.1. Criteris d'intervenció

3.c. Normativa

3.c.1. Marc legal

3.c.2. Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

4. ANNEX

4.a. Documentació planimètrica

4.b. Documentació fotogràfica

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

El monument objecte d'aquest expedient de declaració de bé cultural d'interès nacional, en la categoria de monument històric, és l'anomenada església de Santa Maria, situada al terme municipal de Barberà del Vallès (Vallès Occidental). Se'n va incoar l'expedient de declaració per Resolució del 6-07-1984, publicada al DOGC del 7-09-1984.

L'interès del monument ve motivat per ser portador d'uns valors històrics, artístics i culturals que el fan mereixedor de gaudir d'una protecció adient, ja que es tracta d'un exemple singular del romànic català. Atesa la seva situació, l'edifici és també un element configurador de la trama urbana. Aquesta consideració fa que a l'hora de la conservació del monument s'hagi de tenir en compte la preservació i integració del seu entorn, en el qual una intervenció inadequada pot provocar perjudicis en la contemplació del monument.

D'acord amb l'esmentat abans, la protecció derivada de la seva declaració com a bé cultural d'interès nacional respectarà escrupolosament els valors arquitectònics i històrics de l'edifici, i no alterarà mai l'estructuració física, espacial, estilística i decorativa dels seus elements.

D'altra banda, el marc físic on es troba situat el monument fa que s'hagi de conservar com a medi de preservar el diàleg i la relació ambiental monument-entorn configurada al llarg del temps.

Totes aquestes consideracions fan necessari que en el moment d'establir els instruments per fer efectiva la protecció del monument, aquesta protecció es realitzi de manera integral, de tal forma que es possibiliti el necessari equilibri harmònic entre el monument i l'entorn que li dona suport.

2. MEMÒRIA

2.a. Memòria històrica i arquitectònica

L'església romànica de Santa Maria de Barberà del Vallès, a la comarca del Vallès Occidental, és situada al barri de la Sagrera, al final del carrer de Sant Oleguer, al marge dret del riu Ripoll.

El lloc de Barberà és documentat el 985 quan el monestir de Sant Cugat hi tenia un alou. El 1005 s'esmenta el castell de Barberà, que és citat diverses vegades al llarg de la història juntament amb la capella de Santa Coloma. L'únic vestigi que actualment se'n conserva és un mas que no presenta pràcticament cap vestigi de fortificació.

L'any 1006, en la confirmació que fan els comtes de Barcelona a Ramon Borrell i Ermessenda de Carcassona de la donació feta per Guilard l'any precedent, esmenten el castell de Barberà amb les seves esglésies, una de les quals devia ser la del castell. Potser l'altra era la predecessora de l'actual església romànica de Santa Maria, que fou construïda, sembla, a finals del segle XI i consagrada, segons la tradició, pel bisbe Oleguer de Barcelona (1116-1137). El 1143 consta que era parròquia, ja que n'era sufragània la del castell de Barberà; el mateix any, els esposos Guillem Berenguer de Fonollar i Ermessenda, i el seu germà Ramon Bermon, fan donació a l'orde del Temple dels drets que tenien a la parròquia de Santa Maria de Barberà.

L'església és un edifici de planta de creu llatina d'una sola nau amb transsepte i tres absis orientats a llevant, amb una lleugera desviació cap al sud. Sobre el braç nord del transsepte s'alça el campanar, també romànic, de planta rectangular.

Els diferents elements d'aquest conjunt no mostren, però, les mateixes proporcions, ja que els absis i el transsepte sembla que haurien de correspondre a una nau de dimensions més petites que les de la nau actual, la qual potser en substituí una altra d'anterior més reduïda o bé es construï després de la capçalera. D'altra banda, la planta de la nau és clarament irregular, ja que els murs convergeixen lleugerament cap a l'absis central, potser per adaptar-se a les seves dimensions.

L'edifici mostra un aparell de carreus desbastats força regulars i de dimensions mitjanes. Els murs de la nau, completament llisos, suporten una volta lleugerament apuntada que ja sembla del segle XIII i que potser és fruit d'una reforma posterior; el sector de la nau que correspon al centre del transsepte és cobert amb volta de mig punt, com també els braços laterals d'aquest, encara que en aquests darrers la volta és perpendicular a la de la nau central. Els absis, de planta gairebé semicircular, són coberts amb voltes de quart d'esfera. Tant els arcs d'ingrés als tres absis com els d'accés als braços del creuer, com l'arc toral que delimita el final de la nau pròpiament dita i l'inici del creuer, són de mig punt. Sengles petites cornises sense cap mena d'ornamentació ressegueixen els murs de llevant dels braços del creuer, just per sobre l'obertura dels absis i giren fins a l'inici de l'absis central.

La porta d'accés s'obre al peu de la nau al mur de ponent; si bé és situada al lloc original, la portada actual d'arc de mig punt fet amb petites dovelles i emmarcat per un altre arc similar, sembla força posterior al moment en què es construí l'edifici. A la part superior d'aquesta façana s'obre una finestra d'arc de mig punt.

A cada absis s'obre una finestra d'arc de mig punt de doble esqueixada i a cada mur lateral dues finestres més, ben similars en estructura. Una altra finestra de mig punt està situada al tester de l'edifici damunt l'absis central.

L'exterior de Santa Maria de Barberà té, com a l'interior, un caire força auster i senzill. Els murs, llisos, tenen com a únic element decoratiu les lesenes i arcuacions del sector de la capçalera i el fris de dents de serra del campanar. La combinació de pedra de dos colors trenca la monotonia de la superfície.

Sobre el braç nord del creuer i englobant-lo dins de la seva estructura, s'alça el campanar, força auster, de base rectangular i acabat amb una teulada piramidal. El sector superior presenta un fris de dents de serra en tot el perímetre, tret del costat SO, que queda inclòs dins l'edifici. Sota aquest fris i en el murs NE i NW hi ha un seguit d'arcuacions cegues emmarcades per lesenes. Un sòcol, del qual parteixen les esmentades lesenes, ressegueix la base dels dos murs del campanar que queden exempts. A la part superior s'obren finestres dobles d'arcs de mig punt i d'altres de dimensions més reduïdes en un nivell inferior.

A l'interior es troba una de les mostres més importants de pintura romànica catalana de les conservades al lloc d'origen. Van ser descobertes per Mn. Trens, conservador del Museu Diocesà de Barcelona, el qual les va publicar per primera vegada el 1919 i, de manera més completa, el 1925. Fins aleshores les pintures havien estat recobertes per una capa de guix i, a l'absis, pel retaule barroc que les tapava.

Se n'inicià la recuperació, que quedà aturada per la guerra del 1936-39. Actualment se n'han perdut algunes, segons es desprèn de la confrontació entre les primeres descripcions i el seu estat actual.

L'absis del costat S presenta escenes de la vida de Sant Pere i Sant Pau; centra la conca absidal la figura de Crist. L'absis del sector N conté el cicle de la invenció i l'exaltació de la Santa Creu.

La decoració de l'absis central és presidida per la figura d'un Pantocràtor voltat dels símbols dels evangelistes. El mur semicilíndric s'estructura entre registres superposats amb escenes de la vida de Crist. Als pilars de l'arc triomfal hi ha representat el judici de Salomó i Adam i Eva a banda i banda de l'arbre prohibit. Els elements decoratius no historiatos de l'absis central es poden resumir en bandes paral·leles, gregues i altres motius geomètrics, i també un motiu vegetal que parteix d'un cap de medusa, a la part exterior de l'arc triomfal.

2.b. Estat de conservació

	Materials	Bo	Regular	Dolent
ESTRUCT	FONAMENTS	Pedra	X	
	ELEM. VERTICALS	Pedra	X	
	" HORIZONTALS	Pedra	X	
EXTERIORS	COBERTES	Teula	X	
	FAÇANES	Pedra	X	
	"	Pedra	X	
	ACABATS DE FAÇANA	Pedra	X	
	BUITS PL. BAIXA	Fusta	X	
	" PLS. SUPERIORS	Fusta	X	
	AÏLLAMENTS	-		
	ALTRES	-		
INTERIORS	COMPARTIMENTACIÓ	Pedra	X	
	PARAMENTS	Pedra	X	
	PAVIMENTACIÓ	Pedra	X	
	SOSTRES	Pedra	X	
	CEL-RAS	-		
	DECORACIÓ	Pintures murals als absis	X	
	ALTRES			
INSTALLACIONS	CUINES I BANYS			
	AIGUA	Si	X	
	ELECTRICITAT	Si	X	
	SANEJAMENT	Si	X	
	ALTRES			

OBSERVACIONS

2.c. Bibliografia

AINAUD de LASARTE, J.

Ed. Vergara
Pintura romànica catalana, ~~la restauració del~~
 Barcelona, 1962

AINAUD de LASARTE, J.

Art Romànic, Guia Barcelona, 1973

ALCOLEA, S.; SUREDA, J.

El romànic català, pintura,
 Juventud Barcelona, 1975

CARBONELL, E.; VIGUÉ, J.

L'església romànica de Santa Maria de Barberà,
 Artestudi, Barcelona, 1975

CIM, Ricard del

Santa Maria de Barberà, una població que en dos anys no tendrà problemes,
 Diari de Barcelona, 14-III-71

COOK, W.W. S.

La pintura mural romànica en Catalunya,
 C.S.I.C. Madrid, 1956

COOK, W.W.S; GUDIOL i RICARD, J.

Pintura e imageria romànica,
 Ars Hispaniae, vol. VI, Madrid, 1950

DURLIAT, M.

L'Art Català, Barcelona, 1967

FOLCH i TORRES, J.

La doctrina de la conservació de les pintures murals, (dedicat a Barberà)
 Gasetta de les Arts, any II, núm.29, 15-07-1925

FOLCH i TORRES, J.

L'Art Català, vol. I, Barcelona, 1957
 (capítols a cura de diversos autors).

GUDIOL i CUNILL, J.

Les pintures de Polinyà,
 Pàgina artística de "La Veu de Catalunya";
 núm. 492, 1919

GUDIOL i CUNILL, J.

La pintura medieval catalana. Els primitius,
 (3 vols.), Barcelona, 1927-29

GUDIOL RICART, J.

L'Art de la Catalogne, Paris, 1937

GUDIOL RICART, J.

Arte románico catalán. Pinturas murales,
 Barcelona, 1965

JUNYENT, E.

Catalogne romane, (2 vols.),
 "Collection Zodiaque" La Pierre-qui-Vire,
 Yvonne, 1960-61 - 2a. ed. 1968-70
 (versió catalana, 1973)

- KUHN, C. L. Romanesque mural painting of Catalonia,
Cambridge (Massachusetts, Harvard University),
Press, 1930
- MAS, J. Notes històriques del Bisbat de Barcelona,
vol. XII, Barcelona, 1921
- MAS, L. Notes sobre el procés de restauració del
monument romànic de Santa Maria de Barberà,
Conferència pronunciada el 26-11-66 a la
Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell
- PIJOAN, J. Les pintures murals catalanes,
IEC, Barcelona, 1907-1921
- PIJOAN, J. De com es varen descobrir i publicar les
pintures murals catalanes,
"Gaceta de les Arts", núm. 11, Barcelona,
1924
- PIJOAN, J.; GUDIOL i RICART, J. Les pintures murals romàniques de Catalunya,
"Monumenta Cataloniae", v. VI, Barcelona,
1948
- PUIG i CADAFALCH, J, i altres L'arquitectura romànica a Catalunya,
vol. II, Barcelona
- PUIG i CADAFALCH, J. De la pintura romana a la romànica catalana,
"Orientalia Cristiana Periodica",
vol. XI, núm. 3-4, Roma, 1947
- TRENS, M. Catálogo del Museo Arqueológico Diocesano de
Barcelona, Barcelona, 1916
- TRENS, M. Les pintures murals de Barberà,
"La Veu de Catalunya", 17-02-1919
- TRENS, M. Les pintures murals de Barberà,
"Vell i Nou", vol. I, núm. 9, 1920
- TRENS, M. Les pintures murals romàniques de Barberà,
"Gaceta de les Arts", any II, núm. 29,
15.07.25
- TRENS, M. Las pintures de Barberà, La Esfera, 5-12-1925

3. **NORMATIVA**

3.a. El Monument. Definició i delimitació

Es considera bé cultural d'interès nacional en la categoria de monument històric, d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, l'edifici anomenat Església de Santa Maria al municipi de Barberà del Vallès (Vallès Occidental).

Es considera monument:

- l'edificació formada per la nau romànica amb transsepte i tres absis orientats a llevant.
- el campanar de planta rectangular que s'aixeca damunt el braç nord del transsepte.
- les dependències annexes.
- el subsòl.

L'església de Santa Maria de Barberà del Vallès és un edifici romànic de planta de creu llatina amb transsepte i tres absis orientats a llevant. Els murs, amb una combinació de pedra de dos colors, tenen com a únic element decoratiu les lesenes i arcuacions del sector de la capçalera. Sobre el braç nord del transsepte s'alça el campanar, també romànic, de planta rectangular, cobert amb una teulada piramidal. El sector superior presenta un fris de dents de serra en tot el perímetre exempt. Sota aquest fris hi ha un seguit d'arcuacions cegues emmarcades per lesenes.

3.b. L'entorn de protecció. Delimitació

Atès que la Llei 9/1993, en el seu article 11.1.b estableix l'opció de delimitar l'entorn necessari per a la protecció adequada del bé, constituït per l'espai que li dona suport, i considerada la conveniència de fer-ne ús per tal de potenciar la protecció integral del bé objecte d'aquest expedient, es defineix un àmbit de protecció tot valorant i tenint en compte els conceptes següents:

- a) Interès social: per tal de permetre la visualització del bé immoble des dels espais accessibles.
- b) Valoració paisatgística: s'ha estudiat i valorat la relació del bé immoble amb el paisatge, la seva silueta i altres components bàsics com les edificacions adjacents o aïllades, vegetació i conreus, xarxa viària, espais lliures, topografia i elements pertorbadors.
- c) Anàlisi de l'ordenació territorial i urbanística: s'ha estudiat i valorat la zona urbana actual, la històrica, les previsions conegudes de desenvolupament futur, la vialitat, les parcel·lacions i les tipologies constructives existents així com la qualificació urbanística.
- d) Documentació històrica gràfica i documental: que ha permès conèixer i valorar la relació del bé immoble amb el territori a través del temps i conèixer l'evolució del paisatge, i de les edificacions i tipologies de l'entorn.

- e) Anàlisi de l'espacialitat entesa com l'estudi de les volumetries existents i les incidències que poden tenir les noves actuacions previstes pel planejament i previsibles, així com la incidència de les noves actuacions no previstes pel planejament.
- f) Anàlisi arquitectònica: que ha permès conèixer i estudiar les preexistències de tipologies, materials, façanes, color, textures, teulats, ràfecs, proporcions de buits i obertures, etc.
- g) Anàlisi de la xarxa viària actual i prevista, i de les incidències que té en el paisatge el seu traçat, materials i textures d'execució i elements de senyalització així com el mobiliari urbà, les zones de vianants i les àrees d'aparcaments actuals i futures.
- h) Valoració dels components sentimentals per a la població com són els visuals, itineraris i ambients habituals així com els espais d'especial rellevància o interès; i l'estat de conservació i usos de les edificacions, i dels espais públics i provats de l'entorn.

Aquesta llista de conceptes tot i que és llarga, no és exhaustiva, però és un recull d'aquells aspectes que s'han considerat bàsics. Nombrosos factors incideixen i poden incidir i cal tenir-los presents per aconseguir que aquest bé immoble es pugui transmetre en les millors condicions a les generacions futures.

Un cop analitzats i valorats aquests factors en base a la documentació recollida i prèvia observació del territori, s'ha fixat l'àrea delimitada com a entorn de protecció i s'ha establert la normativa d'intervenció en aquest entorn de protecció.

Ordre de prelación: en cas de contradicció preval la referència gràfica a qualsevol altra.

L'entorn de protecció de l'església de Santa Maria, a Barberà del Vallès (Vallès Occidental) consta grafiat al plànol número 0 del present expedient, i està constituït pels espais lliures del seu voltant, que són la Plaça de l'Església i la Plaça del Mil·lenari.

3.b.1. Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.3 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció dels béns immobles d'interès nacional no poden alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. En els entorns dels immobles d'interès nacional és prohibit qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runa o deixalles.

3.c. Normativa

3.c.1. Marc legal

- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
DOGC de 11-10-93
- Sentència del Tribunal Constitucional 17/1991, de 31 de gener, en recurs d'inconstitucionalitat promogut per la Generalitat de Catalunya contra determinats preceptes de la Llei 16/1985.
BOE de 25-02-91
- Decret 15/1990, de 9 de gener, sobre les Comissions del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura.
DOGC de 31-01-90
- Decret 267/1991, de 25 de novembre, sobre la declaració dels béns d'interès cultural i l'inventari del patrimoni cultural moble de Catalunya.
DOGC de 20-12-91
- Decret 102/1994, de 3 de maig, sobre la composició i el funcionament del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català.
DOGC de 11-05-94
- Decret 138/1994, de 30 de maig, pel qual s'adeqüen a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, els procediments de la competència del Departament de Cultura.
DOGC de 01-07-94

3.c.2. Regim d'autoritzacions del Departament de Cultura

Ve regulat pels següents articles de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català:

Article 30. Accés als béns culturals d'interès nacional

1. Els propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors de béns culturals d'interès nacional estan obligats a permetre:
  - a) L'examen i l'estudi dels béns pels investigadors reconeguts per alguna institució acadèmica, amb la presentació prèvia d'una sol·licitud raonada, avalada pel Departament de Cultura.
  - b) La col·locació d'elements senyalitzadors de llur condició de béns culturals d'interès nacional.
  - c) La visita pública dels béns, en les condicions que siguin establertes per reglament, almenys quatre dies al mes i en dies i hores prèviament assenyalats.

2. Als efectes del que disposa l'apartat 1.c), en la determinació del règim de visites s'ha de tenir en compte el tipus de béns, llurs característiques i, en el cas dels béns immobles, l'informe de l'ajuntament afectat. En casos justificats, el Departament de Cultura pot dispensar, totalment o parcialment, del règim de visites. En el cas dels béns mobles, el Departament de Cultura pot establir, com a mesura alternativa a la visita pública, el dipòsit dels béns en un centre cultural, perquè hi siguin exhibits en els terminis i amb les condicions que siguin establerts per reglament.

Article 33. Planejament urbanístic

1. En cas que un immoble sigui declarat d'interès nacional, els termes de la declaració prevalen sobre els plans i les normes urbanístiques que afecten l'immoble, que s'hi han d'ajustar abans d'ésser aprovats o bé, si ja eren vigents abans de la declaració, mitjançant modificació.
2. En el cas dels conjunts històrics, les zones arqueològiques, les zones paleontològiques, els llocs històrics i les zones d'interès etnològic i en el cas dels entorns de protecció de qualsevol bé cultural d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'elaborar un instrument urbanístic de protecció o adequar-ne un de vigent. L'aprovació d'aquests instruments de planejament requereix l'informe favorable del Departament de Cultura.

Article 34. Autorització d'obres

1. Qualsevol intervenció que es pretengui realitzar en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional ha de d'ésser autoritzada pel Departament de Cultura, en el termini que sigui establert per reglament, prèviament a la concessió de la llicència municipal.
2. En el cas de les intervencions en béns culturals d'interès nacional altres que els esmentats en l'apartat 1 i en tots els entorns de protecció, l'autorització del Departament de Cultura només és preceptiva mentre no hagin estat aprovats els instruments de planejament a què fa referència l'article 33.2.
3. Qualsevol projecte d'intervenció en un bé immoble d'interès nacional ha d'incloure un informe sobre els seus valors històrics, artístics i arqueològics i sobre el seu estat actual, i també d'avaluació de l'impacte de la intervenció que es proposa.
4. La potestat del Departament de Cultura a què fan referència els apartats 1 i 2 s'ha d'exercir en el marc dels criteris bàsics i generals fixats per l'article 35 i dels criteris específics que pot contenir cada declaració, sens perjudici del marge d'apreciació discrecional necessari per a valorar en cada supòsit la compatibilitat de la intervenció projectada amb la preservació dels valors culturals del bé.
5. Els ajuntaments han de notificar al Departament de Cultura, simultàniament, a la notificació a l'interessat, les llicències urbanístiques que afectin béns culturals d'interès nacional.

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

6. Si, com a conseqüència del mal estat d'un immoble d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'adoptar mesures per evitar danys a tercers, cal que ho comuniqui prèviament al Departament de Cultura, el qual disposa d'un termini de quaranta-vuit hores per a determinar les condicions a que s'ha de subjectar la intervenció.

Article 36. Autorització dels canvis d'ús

Els canvis d'ús d'un monument han d'ésser autoritzats pel Departament de Cultura, amb informe de l'ajuntament afectat, prèviament a la concessió de la llicència municipal corresponent.

4. ANNEX

4.a. Documentació planimètrica

0. Delimitació entorn de protecció	E: 1/200
1. Situació	E: 1/2000
2. Planta i Seccions	E: 1/50; 1/100
3. Façana	E: 1/50
4. Façana	E: 1/50
5. Façana	E: 1/50
6. Façana	E: 1/50

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

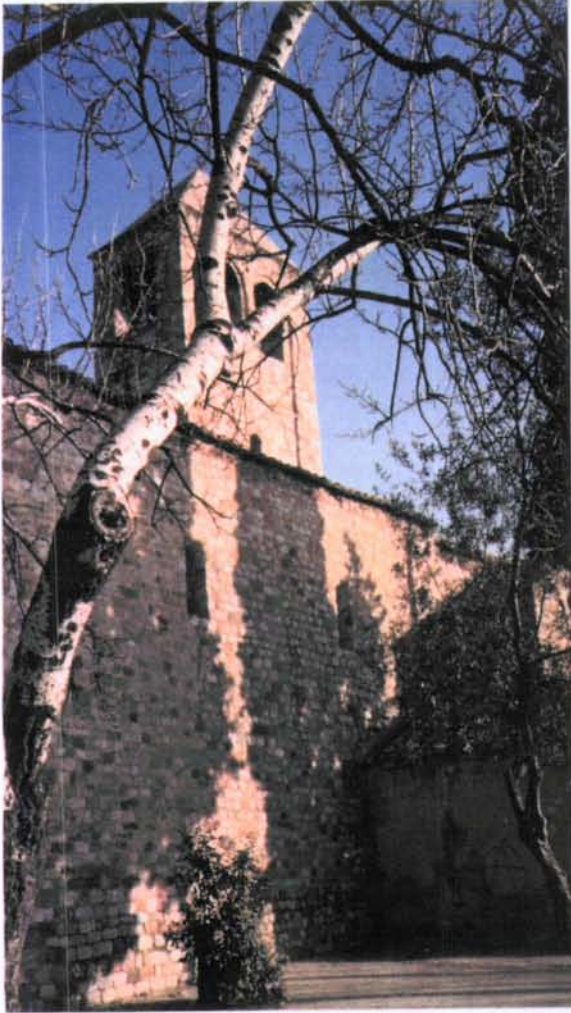
4.b. Documentació fotogràfica

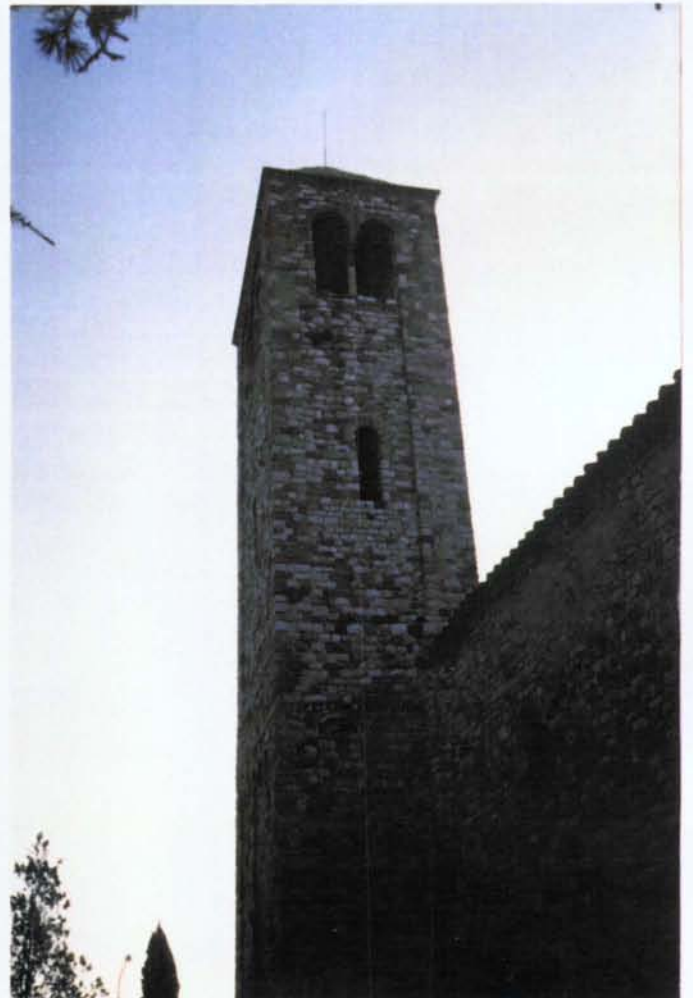

L'expedient de declaració de bé cultural d'interès nacional-monument històric de l'església de Santa Maria de Barberà del Vallès, al Vallès Occidental, ha estat redactat per encàrrec de la Direcció General del Patrimoni Cultural per mitjà del Servei del Patrimoni Arquitectònic.

- Direcció:** Antoni Navarro i Cossío,
Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic
- Mariona Abelló i Sala,
Cap de la Secció d'Inspecció Tècnica (SPA)
- Coordinació:** Mariona Abelló i Sala (SPA)
- Redacció:** Secció d'Inspecció Tècnica
Carles Fontanals i Pociello, arquitecte (SPA)
Carme Gallo i Baratas, historiadora de l'art (SPA)
- Gestió:** Mª José Ruiz i Ortega (SPA)
- Planimetria:** Ajuntament de Barberà
Vicenç Brossa i Soldevila, arquitecte
Servei del Patrimoni Arquitectònic
- Fotografies:** Servei del Patrimoni Arquitectònic

Barcelona, gener de 1993 / juny de 1994